

ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Романюк Ірина Валентинівна

здобувач вищої освіти бакалаврського рівня

Левик Інна Миколаївна

асистент кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Формування особистісної компетентності у дітей середнього дошкільного віку є важливим аспектом їхнього гармонійного розвитку. Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти України, особистісна компетентність

передбачає сформованість самосвідомості дитини, її здатність усвідомлювати власні мотиви, можливості, бажання та вміння регулювати свою поведінку [1]. Саме у середньому дошкільному віці відбувається активне становлення світогляду, емоційної чутливості та соціальної адаптації, що визначає актуальність нашого дослідження.

Ігрова діяльність, будучи провідною для дошкільного віку, є ключовим засобом розвитку особистісних якостей дитини, її пізнавальної активності та соціальних навичок. Використання гри як освітнього інструменту сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку самостійності, ініціативності та емоційної стабільності. Зокрема, у освітніх програмах розвитку «Українське дошкілля», «Я у світі» та інших, наголошується на важливості використання ігрових методик для розвитку особистісних якостей дітей [2; 5]. Отже, дослідження ефективності ігрової діяльності у формуванні особистісної компетентності дітей середнього дошкільного віку є важливим напрямком сучасної педагогіки.

Проблему формування особистісної компетентності у дітей дошкільного віку досліджували такі науковці, як О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Т. Піроженко, Т. Поніманська, С. Буйніч, М. Коток, К. Крутій, І. Лапченко, С. Максименко, О. Міненко, І. Степаненко, Т. Фасолько, М. Федоров та інші. Педагогічні аспекти ігрової діяльності як засобу формування особистісної компетентності висвітлено у працях Л. Бондар, І. Гладченко, Т. Завязун, В. Котирло та інших.

Попри значний освітній потенціал ігрової діяльності, практика роботи закладів дошкільної освіти засвідчує наявність труднощів у її реалізації. Основними проблемами є недостатнє теоретичне обґрунтування педагогічних умов, необхідних для ефективного формування особистісної компетентності через гру. Вихователі часто не мають достатньої кількості методичних рекомендацій та практичного досвіду щодо інтеграції ігрових методик у щоденний освітній процес. Це вимагає розробки науково обґрунтованих підходів та рекомендацій щодо застосування гри для формування особистісної компетентності у дітей середнього дошкільного віку.

Метою статті є розкриття сутності особистісної компетентності дітей середнього дошкільного віку та обґрунтування ефективності використання ігрової діяльності для її формування.

Вчені поняття «особистісна компетентність» у своїх наукових працях розкривають по-різному:

1) «сукупність знань, вмінь, навичок і якостей, які сприяють розвитку самостійності, самовизначення та особистісної зрілості дитини» (В. Кузьменко) [3, с. 93];

2) «сформовані в дитини вольова регуляція, самостійність, основи світогляду та певна картина світу, мотивація до активності, а також усвідомлення свого місця серед інших людей» (Т. Піроженко) [4, с. 3];

3) «здатність дитини розуміти себе, свої емоції, потреби та бажання, взаємодіяти з оточуючими людьми в соціальному контексті» (О. Міненко) [3, с. 93].

Підтверджуємо, що особистісна компетентність дошкільника є основою для формування важливих життєвих навичок, які забезпечують успішну адаптацію дитини до соціального середовища. До ключових характеристик особистісної компетентності Т. Піроженко відносить:

- Позитивне ставлення до себе, світу та інших людей, що формує гармонійні стосунки.

- Адекватна самооцінка, що дозволяє дитині усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони.

- Здатність до співчуття та взаємодії, що включає вміння надавати і просити допомогу.

- Готовність до співпраці з однолітками та дорослими, прагнення бути частиною групи.

- Самостійність у вирішенні проблем, що готує дитину до дорослого життя [4, с. 3-4].

Дитина середнього дошкільного віку має проявляти творчість, ініціативність, управляти своїми емоціями, самостійно мислити та приймати рішення. Розвиненість цих умінь свідчить про готовність дошкільника до подальшого навчання та виховання. Важливими ознаками саморозвитку дитини в середній групі є самоідентифікація, самооцінка та самосвідомість.

Основним середовищем, яке сприяє розвитку особистісної компетентності, є діяльність дитини середнього дошкільного віку, зокрема ігрова діяльність, в якій засвоюються особливості стосунків між людьми, правила та норми поведінки; дошкільник пізнає сам себе, свої можливості та здібності.

М. Федорова трактує поняття «гра» як «форму дитячої діяльності, яка має важливе значення для розвитку дітей середнього дошкільного віку». Гра є не лише способом розваги, але й складним процесом, що вимагає формувальних впливів з боку дорослих. Вона сприяє розвитку соціальних взаємин між дітьми та формує моральне ставлення до оточення [6, с. 420].

Т. Завязун додає, що ігрова діяльність – це «динамічна система взаємодії дитини з навколишнім середовищем, у якій відбувається пізнання та засвоєння досвіду, формування особистості» [3, с. 94-95].

На нашу думку, ігрова діяльність — це динамічна система взаємодії дитини з навколишнім середовищем, що сприяє її пізнанню, засвоєнню досвіду та формуванню особистості. У середній групі ігрова діяльність особливо важлива завдяки активному розвитку уяви та міжособистісного спілкування, що робить її ключовим елементом формування особистісної компетентності дошкільника. Сама ж гра є конкретним, багатофункціональним проявом індивідуальної та колективної ігрової діяльності дитини.

На основі аналізу наукових праць вчених (Л. Бондар та І. Гладченко) дійшли висновку, що формування особистісної компетентності у дітей середнього

дошкільного віку через ігрову діяльність можна досягти, враховуючи такі напрями, як [3, с. 95]:

- розвиток соціальних навичок (у процесі гри діти вчаться домовлятися, розподіляти ролі та вирішувати конфлікти, що формує навички спілкування і співпраці);

- креативність й ініціатива (дитина, беручи участь у самодіяльних іграх, має можливість виявляти свою ініціативу, створювати сюжети та розвивати свою уяву);

- пізнання себе та оточуючого світу (через гру дошкільники пізнають правила соціальної взаємодії та емоційні реакції, що допомагає їм зрозуміти свої можливості і здібності, сприяє формуванню емоційної сфери, адже діти вчаться розуміти свої емоції та емоції інших);

- навички планування та організації (у процесі ігор оволодівають умінням формулювати мету, планувати дії та оцінювати результати);

- використання різних типів ігор (творчі, рухливі, дидактичні) дозволяє комплексно підходити до розвитку особистості дитини, стимулюючи її пізнавальну активність і заохочуючи до активної участі в освітньому процесі.

Завдяки цим напрямам, ігрова діяльність стає потужним засобом формування особистісної компетентності у дітей середнього дошкільного віку, що допомагає їм успішно адаптуватися в соціумі та розвивати важливі навички для подальшого навчання і життя.

Вихователь може запропонувати дітям середньої групи, наприклад, сюжетно-рольову гру «Магазин» для розвитку соціальних навичок; мовленнєву гру «Кому на світі добре жити?», у якій дошкільники діляться своїми бажаннями і мріями, висловлюють свої думки про різні ситуації, що допомагає розвивати креативність і вміння висловлювати свої думки; дидактичну гру «Підводний світ», де діти уявляють, що вони – морські істоти, взаємодіють один з одним, що розвиває співчуття, розуміння емоцій інших, соціальну взаємодію; театралізовану гру «Казковий театр», в якій виступають у ролі персонажів з казок, грають їхні ролі і розігрують сюжети, що допомагає розвивати уяву, творчість і вміння співпрацювати з однолітками та багато інших ігор для формування особистісної компетентності.

Отже, особистісна компетентність дітей середнього дошкільного віку є ключовим фактором для їхньої успішної адаптації в соціумі та розвитку важливих життєвих навичок. Ігрова діяльність ефективно сприяє формуванню цієї компетентності, забезпечуючи дітям можливість вчитися через взаємодію, креативність та емоційне сприйняття. Завдяки різноманітним іграм вихователі можуть успішно підтримувати та розвивати особистісні якості дошкільників, що є основою їхнього подальшого навчання і виховання.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. Затверджено наказом Міністерством освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: <http://surl.li/jyzt>.

2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за новою ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 256 с.
3. Завязун Т. В. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічна науки: реалії та перспективи. 2018. №64. С. 93-96. URL: <https://surl.li/pbrywg>.
4. Піроженко Т. Особистість дитини. Дошкільне виховання. Актуальні проблеми. 2021. №8. С. 3-4.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) : у 2ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін. ; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
6. Федорова М. А. Підходи до розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. №10. С. 418-421. URL: <https://surl.li/euyzzl>.